POUŤ ZA SVOBODOU A PRAVDOU NEKONČÍ

PAMÁTNÍK NÁVŠTĚVY JANA PAVLA II.

Pomni – pamatuj!

Publikace, kterou držíte v ruce, byla vydána u příležitosti požehnání a odhalení Památníku návštěvy Jana Pavla II. v Tupesích dne 30. května 2021. Je vlastně tištěným doprovodem či doplňkem monumentu návštěvy Svatého otce 22. dubna 1990, který vznikl z kamene a kovu. Její stránky sice podléhají rychleji pomíjivosti, zato umožňují z více úhlů pohledu „vystavovat minulost“ a re-prezentovat ji tak, aby byla směrodatná pro současnost. Poselství návštěvy svatořečeného papeže Jana Pavla II. prošlo sítem času. Co je z něj nadčasové a směrodatné pro náš současný život? Co je pamětihodné?

Jsme velmi rádi, že k této reflexi přijali pozvání mnozí pamětníci papežské návštěvy. Snad také publikace poslouží k hlubšímu porozumění dílu Otmara Olivy a jeho uměleckého partnera Petra Nováka, který stojí v pozadí mnoha jeho realizací.

Kardinál Tomáš Špidlík SJ často říkal: krása je vidět jedno v druhém! Co tedy památník zračí?

OBEC TUPESY

Doba „bourání zdí“ se promítla i do příprav papežské návštěvy. Žel ta velehradská byla ze 13. století.

Ze vzpomínek na návštěvu papeže Jana Pavla II.

Michal Altrichter SJ

Farář Stanislav Hrašák mne na velehradské faře coby ostravského kaplana nejdříve vítal s obavami ve smyslu: *To se dnes ale ti řeholníci nějak líhnou*! Domluvili jsme si datum stěhování na 6. února 1990. A pak dodal: *Dnes tu ovšem přijede tvůj spolubratr jezuita Tucci, co organizuje všechny papežovy návštěvy, aby si prohlédl místo. Naleješ mu slivovici a budeš se mu věnovat. Monsignore* (tehdy ještě nebyl kardinálem) byl na ledacos zvyklý: ukazoval, že se okna na Stojanově nádvoří podobají těm v Ecuadoru nebo poloha fary odpovídá návštěvě papeže v Timoru. Slivovici si nechal nalít třikrát. Jako stará „vykopávka“ na faře tehdy prodléval fráter kostelník Václav Malý (toho si někteří vážně krátce po revoluci pletli s pozdějším biskupem Malým, tehdy hrdinou z Letné; říkali: *Kdo by to do našeho stařičkého pana frátera řekl, že to byl takový bojovník*!). Když jsem přijel znovu krátce do Ostravy, chtěli „velkoměšťané“ špičkovat se slovy: *Tak co na slovácké dědině?* Řekl jsem jim: *Velice krásné místo*. Když jsem pak skládal knihy do velehradské kaplanky, tehdy ještě vedle kuchyně nahoře, slyším zdola farní hospodyni Miladu Obdržálkovou: *Kdo to tady nanesl svinčík? Jak Vám knihy pomohou přivítat papeže?*

Po mně o něco později přijel otec Josef Hladiš, jenž vystřídal svého bratrance Stanislava Hrašáka. To byl můj farář i představený. Po něm přijel student Tovaryšstva Stanislav Jakubec, (i na papežské návštěvě byl pořád v modrákách), synovec generálního vikáře z Hradce. Později dorazil z Polné otec Václav Ježík. Byli jsme tedy jezuitské kvarteto: nikdy předtím jsme v komunitě společně nežili, takže začaly první experimenty skutečného jezuitského života.

Vlítli jsme do těch příprav úplně po uši. Za dva měsíce tu má stát papež! Postupně dvakrát za týden, později i denně až z Brna, přijížděl na Velehrad otec Jan Pavlík, tehdy provinciál, který vedl jednání (také seděl v komisích v Praze). Jak vojenské, tak i policejní či obecně státní složky byly ještě po revoluci nejisté

Poutníci k Velehradu a fenomén stánkařů.

(ba zmatené), co vlastně bude politicky či ideově následovat. Takže se snažili jít církvi maximálně na ruku. Ukazovalo se dvojí: církev není tak úplně nepřipravená a má osobnosti (třeba zmíněný Pavlík měl veliký respekt), a také že státní složky mají značnou zkušenost s nestandardními přípravami. Samozřejmě: papež u nás doposud nikdy nebyl.

Na Velehradě se už záhy během příprav objevovaly četné návštěvy z celého světa, i z jiných kontinentů (herci, kněží, podnikatelé; ale také někdejší absolventi velehradského gymnázia, emigrantští jezuité Čupr, Janíček, Lang, Pazderka aj. – ty místní obyvatelé hned poznávali): všichni chtěli vědět, co je to ten Velehrad, o kterém se tolik ve světě i mediálně hovoří.

Nádvoří bylo zapotřebí účelně připravit: naporcovat sektory, zaručit bezpečné procházení apod. Dobrovolníci, skuteční fachmani, organizovaně přicházeli odevšad, zejména byli rekrutováni z Lidové strany. Nemalé množství jich bylo z Modré. Nadšení a nezištnost byly obrovské. Podoba oltáře a dodnes stojící kříž vzešly z projektu architekta Tomáše Černouška. Vybavuji si, když byl kříž vztyčen, že jsme si z oken fary řekli: Vítězství nad bolševikem bylo dovršeno.

Cvičila se zdravotnická jednotka, poloprofesionální dechovka, připravoval se sbor vedený magistrem Olejníkem (o něm na slovo skoupý hlavní liturg vatikánské baziliky svatého Petra, Marini, pronesl: Liturgia suprema /excelentní liturgie/!). Probíhal pravidelný nácvik liturgických úkonů na tribuně s otcem Josefem Šichem. Například méně se ví, že hostie pro papeže se bezpečnostně ochutnávala ještě přede mší. Připravovaly se i základní kameny budoucích chrámů v moravských diecézích, aby je potom papež posvětil.

Rozsáhlým tématem by byly snahy četných podnikatelů zpeněžit návštěvu. Kdekdo klepal na faru, že chce nabídnout něco „zbožného“. Proto se dovolení obchodovat v krámcích úhrnně nedávala, pakliže šlo

Dobová fáma: Velehrad se pod tíhou lidí propadne!

o byznys, ale ne o pouť. Jen mimořádně někdo z velice zvážených důvodů dovolení obdržel. Objevovaly se i bizarnosti: aby papež projel v kočáře poháněném koni, že mu jiní zase chtějí vystrojit hostinu, obsluhovanou v krojích apod. Svatbu na Velehradě si v tom čase, zvlášť po papežské návštěvě, přál mít kdekdo. Každý se nyní najednou považoval za Velehraďana.

Pro mne osobně je pěkný zážitek večer před příjezdem papeže: celou noc jsem chodil v klerice na nádvoří a zpovídal (šlo také o známé lidi, kteří pak fungovali v politice nebo později jako laici v církvi). Vládlo nadšení a velice radostná atmosféra. Papež (respektive kardinál Diviš) byl nejdříve po příletu na tupeském hřišti zaskočen, že to neduní hlasy; ty se ovšem pak ozývaly stále více, když se automobil blížil k Velehradu. Například během papežské návštěvy jsem měl na faře konsekrovat padesát tisíc hostií (to se denně nestává: takové kvantum). Ne všichni však eucharistii při vlastní mši dostali (zejména ti, kteří stáli u obrazovky v blátě na Modré).

Jako „kaplanské mládě“ jsem měl zákaz vpustit po mši někoho do baziliky (papež se v ní převlékal; předtím Josef Horehleď tehdy vytvořil narychlo úplně novou toaletu za sakristií). Jistý bodrý kněz mi však pověděl: *Pustíš nás, nebo ti rozbiju hubu!* Vyměkl jsem a vpustil, takže papež se s námi četnými, k neradosti ochranky, dlouho pozdravoval. Ještě si pamatuji, že po mši, když už papež odjížděl do Bratislavy, jsem zpovídal v bazilice a vtom jsem si vzpomněl, že Olivův zvon pro papeže je pořád mezi posvěcenými kameny před tribunou. Vyskočím ze zpovědnice a říkám dvěma chlapíkům, co čekali na zpověď: *Zanesete ho do Mariana, kde je auto napěchované dary*. To provedli, byť přenesení nebylo snadné.

Někdo si mimořádně z papežské návštěvy odnesl, že poutníci jim pošlapali záhony. Šlo však o předělovou, historickou událost. Ačkoli bylo leccos organizačně neohrabané, byl tu očividný jásot, byla tam posilující radost. Jednak v tom všem byl zúročený žal za předchozí nespravedlnost vůči věřícím, ale také spontánní úcta k Velehradu.

Petr Pithart vítá svatého otce na hřišti v Tupesích.

Svatý otec, vrtulníky a já

Petr Pithart

Jedu nepopulární vládní šestsetrojkou z Velehradu to Tupes. Slyším to jméno obce ke své hanbě poprvé. Jsem předseda vlády České republiky a mám v těch Tupesích přivítat Svatého otce Jana Pavla druhého.

Ves i krajina jako vymetené, nikde ani živáčka. Jen podél silnice stojí každých padesát metrů voják v plné zbroji. Jako sochy nesvatých v poli. Zastavujeme na fotbalovém hřišti. Dnes mám pocit, že nás na tom hřišti bylo jen pár. Všichni byli přece už na Velehradě! Určitě tam byl starosta Tupes, fotograf, asi nějací vojáci a také dvě děvčice ustrojené do bohatých krojů. Jedna měla na ošatce bochník chleba a nůž a druhá misku se solí. Vrtulník přistává, dosedá. Vrtule se přestávají točit, ale ještě se pořád točí. Kolem nás vichr. Papež sestupuje po schůdcích a děvčice mu jdou vstříc. Ach, příliš brzy mu jdou vstříc! Nemají zkušenosti s vrtulníkem... Mocný vichr ne z hor, ale z vrtulí jim zvedá sukně tak, že teď stojí jako svíce! Jejich tváře mizí, vidíme jen bílé spodničky. Jako vyzdvižené k nebi! Vybaví se mi písnička: Seděmdesiať sukieň mala... Co to je? Hanba? Trapas? Ne, je to nejmilejší přivítání, tak lidské, moravsky upřímné. Chybička se vloudit musí, nebylo by to ono. Jan Pavel se rozpačitě, ale mile usmívá, zastavuje se na schůdcích a čekáme, až vichr ustane a suknice zase klesnou. Koukám na fotografa, který může udělat svůj životní, světový snímek! Bombu! Dodnes nevím, zda jej udělal. Nejspíš ne, byl jako já ohromen tím neskutečným obrazem: Svatý otec a mladé ženy takto cudně polovysvlečené! Pak se konečně vrtule zastaví. Papež může přijmout chléb se solí... Jdu mu také vstříc a vítám ho na moravské půdě.

Jan Pavel druhý vyhlásil již na sklonku roku 1980 svaté Cyrila a Metoděje spolupatrony Evropy. Svojí návštěvou Velehradu v roce 1990 tak stvrdil význam Moravy a Velehradu v dějinách evropského křesťanství i budování Evropy současnosti.

Svatý otec krátce po přistání na tupeském hřišti v doprovodu provinciála jezuitů Jana Pavlíka a olomouckého arcibiskupa Františka Vaňáka.

Vítám po letech Jana Pavla druhého opět na fotbalovém hřišti, tentokrát kdesi na kraji Prahy. Píše se rok 1997, duben. Je brzy ráno, prší, mlha, pochmurno. Přijíždí kolona s papežem a jeho průvodem. Samí staří pánové.

Usedáme do mohutného ruského válečného vrtulníku, který i uvnitř strašně řve a páchne kerosinem. Všichni ve vrtulníku rychle usínají, Jan Pavel II. se hned skoro zhroutí do křesla. Celou dobu bdím, sedím šikmo naproti němu a nespouštím z něj zrak. Mám obavy, jestli není nemocen, jestli má dost sil zvládnout bohatý program v Hradci Králové. Přijel na oslavy tisíce let od narození svatého Vojtěcha, jeho oblíbeného, prý milovaného českého světce. Patrona také Polska a Uher. Spí? Modlí se? Je mu zle? Nemůže přece zvládnout dnešní nabitý program! Pak v jednu jedinou chvíli se poprvé podívám z okénka - a zrovna přelétáme nad Libicí! Vojtěchovou Libicí! Neuvěřitelná náhoda! Znám to tam, jednou jsem tam rodinu vytáhl na výlet. Vidím zbytky základů paláce a kostela, zničené Vršovci. Vyvraždili tehdy celý rod Slavníkovců. Tam se svatý Vojtěch narodil, ale v den zločinu byl jinde.

Odvažuji se neslýchaného: překročím uličku a budím Svatého otce! Ano, tak trochu hodně jím cloumám. Za rameno. Co si to dovoluji! Svatý otče, Svatý otče, honem, probuďte se, podívejte se z okna, tady se narodil váš Vojtěch! Papež rychle ožívá, ale Libice už mizí. Běžím do pilotní kabiny a prosím: páni piloti, vraťte se a oblétněte to tu ještě jednou! Piloti mne poslechnou a my se dokonce dvakrát, nakloněni skoro na dosah, zatočíme nad Libicí. Jan Pavel je náhle plný života, je nadšený, že vidí to místo tak důležité nejen v českých, ale i středoevropských dějinách! Zůstávám už u něho, ale musím si kleknout, abychom se slyšeli, motory strašně řvou, mluvíme nahlas, skoro křičíme. Jsem těsně u něho, u jeho hlavy, ani ne půl metru, pořád se usmívá. Bere mne za ruku a drží ji až do přistání. A dává se se mnou do řeči. Ptá se mě na rodinu, na děti, já že jsou křesťané a že jsou to hodné děti. A mají už svoje děti. Dává mi hrst růženců, které požehná...

DOMÁCÍ – HOSTÉ O:O?

Mám na něho štěstí, dvakrát jsem ho provázel a vždycky v tom byl ten řvoucí vrtulník…

Jan Pavel druhý se mohutně přičinil o pád komunismu. Myslím, že nejvíc ze všech. Spolu s Gorbačovem. Přiletěl do Polska v roce 1979 a a pak za dva roky znovu. Poláci na mších pod širým nebem si náhle uvědomili, kolik jich je, co chtějí a co nechtějí. Papež stále opakuje: Nebojte se! Poláci se nebojí a za dva roky vzniká Solidarita, desetimilionové svobodné odbory. V té chvíli je rozhodnuto. Je to pak jen otázka času: za sedm let se komunistický režim v Polsku vzdává. Píše se rok 1989 překřtěný na Annus mirabilis, rok zázraků. Váhavým Čechům tehdy přispěla svatá Anežka.

Volba Poláka papežem bylo snad zázračné vnuknutí konkláve kardinálů. Po půl tisíciletí není zvolen Ital! Posléze se proslýchá, co mělo zůstat tajemstvím: že jeho zvolení navrhl a mezi voliteli prosadil vídeňský kardinál Franz Kőhnig, Středoevropan s prorockou vizí.

Tupesy byly u toho velkého zázraku. Patří k němu i čistě moravský malý zázrak s chlebem a solí, skrytými na chvíli pod sukněmi zdejšího kroje. Jaká to byla tehdy radost!

Zlatá růže v rukou kardinála Casaroliho byla darem a znamením symbolické přítomnosti Jana Pavla II. na Velehradě v roce 1985.

Návštěva v čase naděje

Jaroslav Šebek

První papežská návštěva v dubnu 1990 měla v sobě nebývale silnou symboliku, kterou již žádná další – navzdory důležitým momentům, které s nimi byly spojeny – nepřekonala.

Sám o sobě byl silný i její příběh, který příletu prvního papeže do Čech a na Moravu předcházel. Přítomnost papeže v Praze a na Velehradě byla totiž ještě několik měsíců před jeho příletem něčím nepředstavitelným. První slovanský náměstek sv. Petra, nyní již svatý Jan Pavel II., chtěl do tehdejšího Československa přijet už v roce 1985 na jedenáctisté výročí smrti svatého Metoděje. Komunistické úřady však cestu nechtěly povolit, obávaly se podobných efektů, jaké doprovázely první papežovu cestu do rodného Polska v roce 1979, kde euforie z jeho pobytu přerostla do protikomunistických nálad a vzniku nezávislých odborů Solidarita. Ačkoli věřící zorganizovali petici za papežův příjezd, místo Jana Pavla II. mohl tehdy na Velehrad dorazit jen státní sekretář Agostino Casaroli. Komunistický režim zamítl i možnost, aby se svatořečení Anežky České v roce 1989 uskutečnilo v Praze. Povolil však odjezd deseti tisíc československých poutníků do Říma, kde se Anežka dočkala kanonizace jen pět dní před začátkem „sametové revoluce“. Ve svém prvním novoročním projevu pak avizovala nová hlava státu, bývalý disident Václav Havel, přání návštěvy hlavy katolické církve u nás. Ačkoliv se po diplomatické stránce jedná v rámci papežské návštěvy vždy o dlouhý, sofistikovaný proces, během tří měsíců bylo vše vyřešeno a v sobotu 21. dubna 1990 dosedl papežský speciál na ruzyňské letiště. Jako biblický stařec Simeon se dočkal papežova příjezdu i stařičký kardinál Tomášek, který zůstal v úřadě ještě necelý rok.

Papež hned v úvodu, poté co provedl svůj tradiční rituál políbení země, kam přijížděl, prohlásil, že „*polibek papeže byl polibkem bratrství, pokoje a usmíření. Kéž pomůže zhojit jizvy minulosti a odstranit dávné stíny nedůvěry, které kdy v minulosti ležely mezi Čechami a Římem*“. Papežova návštěva ještě spadala

Papež Jan Pavel II. při modlitbě ve velehradské bazilice.

do doby velké euforie po revoluci. K ní patřilo i to, že katolická církev byla vnímána jako přirozená součást společnosti, národa, byla považována za nositelku změny z roku 1989, a panovala velice optimistická atmosféra plná naděje, očekávání. Byla to doba, na kterou bychom měli vzpomínat v těžkých chvílích. O euforické atmosféře návštěvy svědčí i fakt, kolik lidí bylo na bohoslužbách přítomno. Z hlediska počtu shromážděných se jednalo o zatím největší papežskou návštěvu u nás. Mše na Letenské pláni se zúčastnilo odhadem kolem sedmi set až osmi set tisíc lidí, na Velehradě, spojeném s cyrilometodějskou úctou, který si papež zvolil jako místo své návštěvy na Moravě, se jich sešlo asi půl milionu. Významnou součástí papežova pobytu bylo setkání se světem vědy, umění a kultury na Pražském hradě, kde připomněl význam umělců a intelektuálů v boji za právo a spravedlnost v době komunistického režimu nejen u nás, ale i v dalších zemích východní Evropy, který se nakonec fruktifikoval do pádu železné opony. Vyzval přitom také k objektivnějšímu přehodnocení pohledu na význam M. Jana Husa. Jasnozřivě povzbuzoval také k tomu, aby křesťané vystoupili do celospolečenského dialogu, protože jen na takovém základě je možné řešit problémy, které nejen naši zemi, ale i Evropu v budoucnosti čekají. *Během bohoslužby na Velehradě 22. dubna 1990* oznámil svůj úmysl svolat zvláštní zasedání biskupské synody, která projednávala téma duchovní obnovy Evropy a význam náboženství v postkomunistické Evropě (synoda proběhla v Římě na přelomu listopadu a prosince 1991). Důrazy na duchovní tvář Evropy, které byly významnou součástí papežovy agendy při řadě dalších příležitostí, jsou nepochybně významnou inspirací i dnes, v době tak hektických a dynamických proměn starého kontinentu.

Krojovaní Moravané vítají papeže na Velehradě

Z promluvy sv. Jana Pavla II. na Velehradě dne 22. 4. 1990

Bratři a sestry!

„Toto je den, který učinil Pán, jásejme a radujme se z něho!“ (Žl 118/117, 24)

Ten den, který učinil Pán, nabývá zvláštního významu na místě, na kterém se nyní setkáváme. Velehrad, pradávné srdce Velkomoravské říše. Odtud Cyril a Metoděj, soluňští bratři, pozvaní knížetem Rastislavem, zahájili svou apoštolskou misii mezi Slovany. Zde je hrob biskupa Metoděje. Zde jsou naše kořeny.

Království Boží, kdysi odkázané apoštolům, bývá v různých okamžicích dějin předáváno stále novým a novým lidem a národům. Zde, na tomto místě, na Velehradě, na Moravě, cítíme zvláštním způsobem dějinný „odkaz“ království – i ty, kteří se stali jeho správci a strážci.

V apoštolech pokračovalo to Kristovo poslání jako dědictví, za které zaplatili životem – živé dědictví. A podobně v těch dvou bratřích z makedonské Soluně, kterým Kristus svěřil poslání být misionáři mezi Slovany. Jejich misie byla dalším pokračováním poslání, které začalo v jeruzalémském večeřadle v den zmrtvýchvstání. V jejich misii působil tentýž Duch Svatý, kterého apoštolové přijali od zmrtvýchvstalého Pána.

Misie Cyrila a Metoděje znamená také čas zrození Slovanů – následně pak všech Slovanů – k novému vědomí a kultuře prostřednictvím jazyka. Naši předkové museli nejdřív misionářům svěřit svůj mluvený jazyk. Oba bratři, Řekové, se museli napřed stát žáky slovanského jazyka, aby pak mohli učit Slovany. Ten mluvený jazyk zapsali, vyjádřili znaky písma – a v té podobě ho předali těm, kteří jim svůj jazyk

„Pán mi dovolil dnes konečně stanout na Velehradě v bratrské jednotě se všemi vámi.“

dříve svěřili. V psané slovanské řeči se začala vyjadřovat evangelia. Začalo promlouvat věčné Slovo – Syn. Otec, který mnohokrát a mnohými způsoby mluvil nejprve skrze proroky, nakonec promluvil skrze něho – skrze Syna (srov. Žid 1,1-2).

Apoštolově Slovanů se stali pro naše praotce zvěstovateli té mluvy. Slovo věčné – Syn, Vykupitel světa, k nim přišel. Přišel, aby se stal kamenem nárožním. Ten kámen trvá dodnes. A bude trvat. Na něm se tyčí stavby nezničitelného Slova, byť kámen sám nejednou stavitelé zavrhli. Tak bylo za dnů Ježíše z Nazareta. Tak bývá v různých epochách dějin, na různých místech planety Země.

Kámen nárožní. On je vždy tím nejpevnějším svorníkem, z něhož celá stavba čerpá svou celistvost, svou totožnost, svou svornost. Ten kámen znamená Krista samého. Může mít však také různé významy odvozené. Znamená křesťany po celé zemi. Znamená Slovany, znamená celou Evropu.

Nárožní kámen evropské jednoty nalézáme také zde: na Velehradě. Nejen na Monte Cassino, odkud svatý Benedikt budoval Evropu latinskou. Také zde – na Velehradě, kde soluňští bratři natrvalo vštípili do dějin Evropy tradici řeckou a byzantskou. Ty dva obrovské vklady, obě tradice, byť jsou odlišné, patří k sobě. Společně tvoří křesťanskou Evropu – někdejší i současnou.

Příběh obou bratří, Cyrila a Metoděje, je výrazným příkladem této jednoty. Svědectví, které přinesli našim předkům do slovanské země, je svědectvím církve nerozdělené – jedné, svaté, obecné a apoštolské. Oni, Rekové, hledali rovněž v Římě podporu a potvrzení své misie.

V naší době, době rozdělení Evropy, v době rozdělení církve, jejich svědectví znamená výzvu k jednotě. Jsou nám společní, a mají význam ekumenický. Zde, na Velehradě, přijal tuto

Mše svatá slavená pod „sítí“ papežské tribuny navržené architektem Tomášem Černouškem.

výzvu v naší době už velký olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan, podněcovatel známých unionistických sjezdů, prvních kroků k modernímu ekumenismu. Zde dnes prosíme s velkou pokorou a velkou vroucností, aby „všichni věřící měli jedno srdce a jednu duši“ (srov. Sk 4,32). Všichni křesťané, tak jako za dob apoštolských! Obracím se ke všem, ale především k mládeži Moravy, Čech i Slovenska, která putuje na toto místo, která zde byla v jubilejním roce 1985 a která sem v hojném počtu připutovala i dnes. **Mějte jedno srdce a jednu mysl. Zachovejte jednotu. Vnášejte do dějin Evropy Ducha Kristova, který sjednocuje a osvobozuje.** Vydávejte přesvědčivé svědectví o vzkříšení – o tom, že Kristus žije. Učte se vyjadřovat evangelium o království Kristově jazykem a způsobem srozumitelným všem současníkům. **Stavte na Kristu, nárožním kameni, společnost a kulturu budoucího věku.** Vy, mladí křesťané Československa, nejste poprvé na tomto posvátném místě. Pouť v jubilejním roce 1985, kdy mi nebylo ještě dovoleno přijít mezi vás, byla svítáním, byla významným mezníkem na vaší cestě ke svobodě. Hle, noc pominula, znovu nadchází den. **Vaše pouť za svobodou však musí pokračovat. Choďte jako děti světla**. **Svoboda pouze vnější, bez vnitřního osvobození, plodí chaos. Stůjte ve svobodě, ke které vás osvobodil Kristus**. **Spojení vnější a vnitřní svobody má budovat Evropu zítřka, civilizaci lásky a pravdy. Toto spojení zakládá Kristus, kámen nárožní.**

Desatero bylo dáno lidu Starého zákona na Sinaji, na jeho pouti z otroctví do zaslíbené země. Přikázání Boží jsou cestou z otroctví hříchu do plné svobody, cestou k vítězství. Slyšeli jste dnes v listě apoštola Jana: „Láska k Bohu záleží v tom, že zachováváme jeho přikázání. Jeho přikázání nejsou těžká, protože každý, kdo je narozen z Boha, vítězí nad světem. A nad světem zvítězilo právě toto: naše víra.“ (1Jan 5,4) Svět bez Boha je člověku nepřátelský. Je těžký, chladný, pustý. Před tíhou světa bez Boha nelze utíkat k drogám, sektám, zneužívání sexu, ke kultu násilí.

To jste sami zakusili. Zakusili jste tíhu světa bez Boha. Zakusili jste tragický pokus vyloučit Krista, kámen nárožní, ze stavby společnosti a kultury a jeho následky.

Motiv velkomoravského kříže na schráně vložené do základů památníku.

Zakusili jste i osvobozující moc víry, moc Kristova vzkříšení. Skrze tuto zkušenost jste se stali dědici evangelia – dědici Slova, dědici království Božího. Buďte jeho dobrými správci a předejte ho dalším pokolením.

„Toto je den, který učinil Hospodin.“ (Žl 118/117,24)

Opravdu, Pán učinil tento den. Pán mi dovolil dnes konečně stanout na Velehradě v bratrské jednotě se všemi vámi.

V roce jedenáctistého výročí příchodu svatých Cyrila a Metoděje na Moravu našel se v těchto místech malý závěsný křížek s řeckým nápisem. Na tom pradávném kříži je zapsáno poselství Velehradu pro všechny věky:

JEŽÍŠ KRISTUS – SVĚTLO – ŽIVOT – VÍTĚZÍ.

Milovaní synové a dcery Moravy, žijte i vy touto vírou v Ježíše, abyste i vy zvítězili s ním!

Schránka vložená do základů památníku nese otisk medaile, kterou vytvořil O. Oliva u příležitosti výročí 20 let pontifikátu Jana Pavla II.

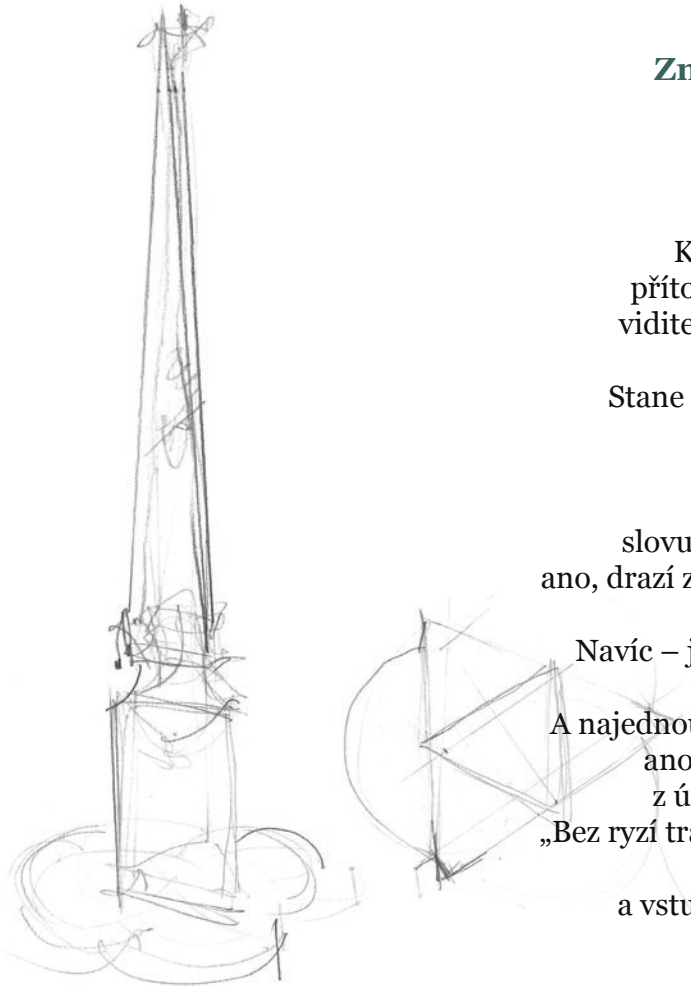

Znamení doby a věčná paměť

Otmar Oliva

Krajinotvorné viditelné znamení
přítomnosti ducha v (našem) prostoru,
viditelný tón, záznam melodie naší duše.

Stane se, že strneme v úžasu nad prožitým
a vděk nám zalévá srdce.

Bronzové části díla odlily
slovutné Společné velehradské slévárny,
ano, drazí zaprášení kamarádi, jste v tom spolu vliti.
Úcta a dík za věrnost.
Navíc – jak víme a věříme, Jan Pavel lil s námi.

A najednou po tom bolševickém marasmu slyšíme,
ano osobně slyšíme v Plečnikově sále
z úst Jana Pavla II. Holanovy verše:
„Bez ryzí transcendentály se žádná stavba nedostaví,
ach nikdy nikdy nedostaví,“
a vstupujeme (po nezásluze) do svobody.

Odlévání bronzových částí díla na Velehradě.

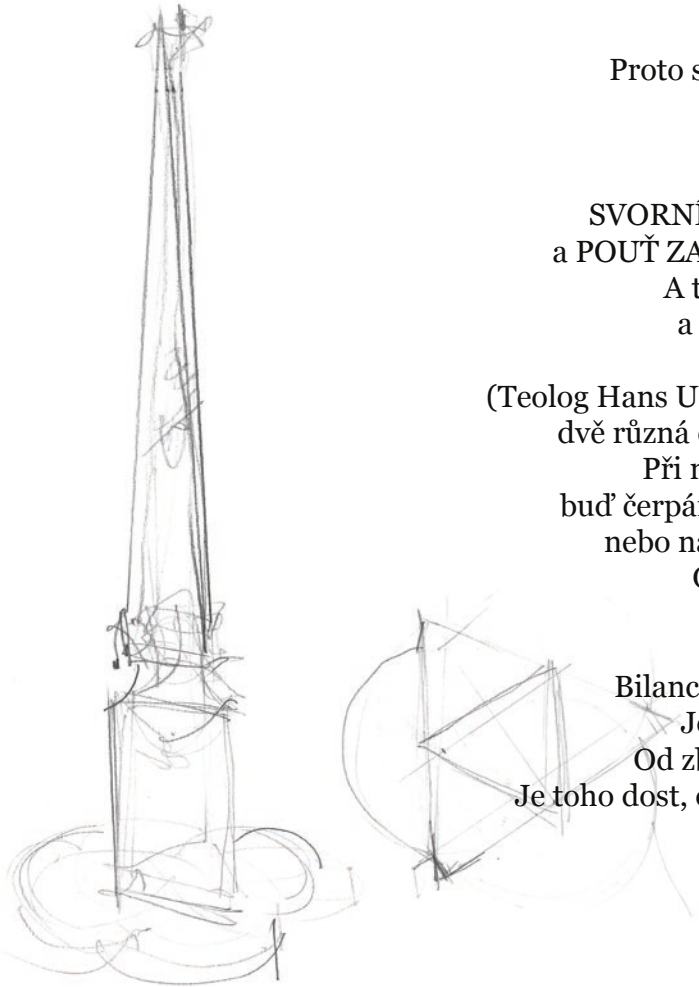

Proto stéla, proto vertikála, obelisk, pylon
a slova v bronzu –
ORIENT ET OCCIDENT,
IDENTITA EVROPY,
SVORNÍK MONTE CASSINO – VELEHRAD
a POUŤ ZA SVOBODOU A PRAVDOU NEKONČÍ.
A to je naše přesgenerační paměť,
a proto se tak děje na svědectví.

(Teolog Hans Urs von Balthasar řekl, že v životě můžeme žít
dvě různá dramata: ego-drama nebo theo-drama.
Při našem životě plném výšek a pádů
buď čerpáme energii a smysl z něčeho mimo nás,
nebo našeho ega, které není vždy na výši.).
Obelisk je jako prst ukazující.
Nikoliv na sebe.

Bilancujme pro pořádek a věčnou paměť.
Je to 31 let od návštěvy papeže.
Od zbudování božiště v Mamre 4000?
Je toho dost, o co je možné zpřerážet si duchovní hnáty.

Fotografie účastníků lití památníku 11. září 2020.

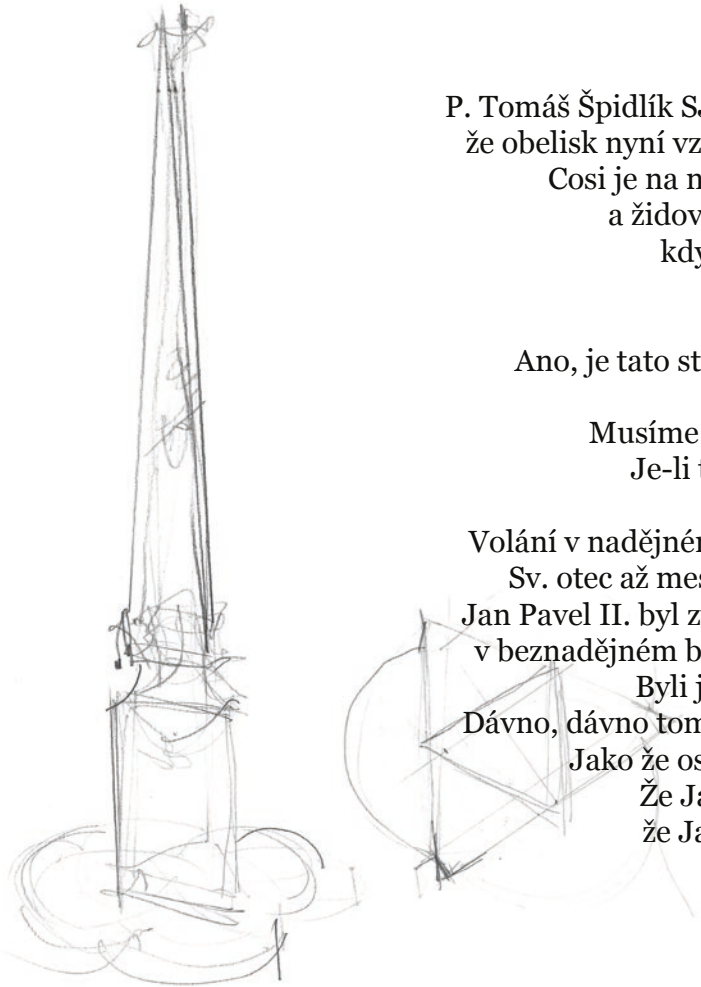

Svědectví:
P. Tomáš Špidlík SJ (asi v souvislosti s trvalým a pomíjivým) říkal,
že obelisk nyní vztyčený před římským Lateránem viděl Mojžíš.
Cosi je na něm napsáno, ale tyto věci u Nilu vzniklé
a židovskýma rukama opracované vznikly,
kdy Egypt měl to nejlepší za sebou.

Duch oživuje hmotu, či co.
Ano, je tato stéla, Boží muka, znamení doby jak chceme,
římskou inspirací, jak jinak!
Musíme si vše doříct: Já jsem to udělal takto.
Je-li to v řádu a v kultuře, to řekne čas.

Volání v nadějném roce 85 po viditelném znamení – ať přijede
Sv. otec až mesianistické stonání po dotyku pláště církve.
Jan Pavel II. byl zvolen v té děsivé blátivé znormalizované době,
v beznadějném bezčasí rok před tím, než jsem se stal muklem.
Byli jsme vskutku v dobré společnosti.
Dávno, dávno tomu. Ano, je to osobní, protože osobní je všecko.
Jako že osobně Petr Novák neomylně tesal žulu.
Že Jarmil Cileček & Co lil aluminium,
že Jaroslav Zapletal … sursum corda!

Sochař Petr Novák při práci na kamenné části díla.

Lidská paměť a generace trvá dvacet let.
Mění se jazyk, jeho vnímání, mnohdy i významy.
Je to tak dobré nebo špatné, nebo tragické?
Před půldruhou generací jsme byli svědky zázraku.
Již staří ...(každý si doplní dle svého vzdělání, pohlaví a náboženství)
zanechávali v krajině znamení – ano,
znamení doby, znamení vždy krajinotvorné,
vždy o jednom – svědectví o vztahu.
Zvláštní – je to počinek tak nějak soukromý.
Takový výkřik, tady, ano tady řvala moje duše,
toto je naše (moje) puklá skála vně hradeb Jeruzaléma.

Žili jsme souběžně v tom dějinném předělu,
v tom „nevím, zda vím, co je to zázrak“.
Stéla trčí k nebi, je zvoláním.
Můžeme k svatému volat (po staru úpěnlivě) popřípadě řvát:
SANCTE IOANNES PAULE II. ORA PRO NOBIS!

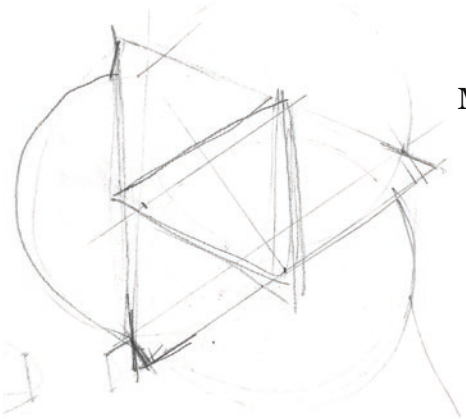

Mons. Jan Graubner vkládá pamětní schránku do základů památníku u příležitosti požehnání díla 18. 5. 2020.

Připomínka, svědectví a inspirace pro nás i budoucí

Oldřich Vávra

„Nevím, zda vím, co je to zázrak. Přesto se odvažuji říct, že jsem v tomto okamžiku účastníkem zázraku. Do země zdevastované ideologií nenávisti přijíždí posel lásky. Mám tu čest být svědkem okamžiku, kdy její půdu líbá apoštol duchovnosti,“ prohlásil prezident Václav Havel při uvítání Jana Pavla II. 21. 4. 1990 v Praze.

Státní návštěva Svatého otce nebyla pouze událostí náboženskou. Poselství Jana Pavla II. bylo naprosto mimořádným impulsem pro směřování naší budoucnosti jak na domácím, tak mezinárodním poli. Návštěva papeže byla obrovským symbolem společenské změny. Pro velkou část obyvatel, pro které Vítězný únor 1948 a události následující znamenaly citelné zlo, strádání a věznění, stvrzením toho, že naše vlast je opět svobodná.

Naše obce a města se pyšní mnoha pamětihodnostmi, krajina je poseta božími mukami, kaplemi, kříži a památníky. Vždy jsou spojeny s připomínkou na významné události, obdarování či výrazem vděčnosti generací našich předků. Jsou také svědectvím historie, která utváří i naši současnost.

Za vybudováním památníku na státní návštěvu Jana Pavla II. dne 22. dubna 1990 stojí myšlenka viditelně a trvale připomenout mimořádné události spojené s pádem komunismu a zrodem novodobého demokratického státu. Připomenout duchovní a myšlenkové kořeny naší společnosti. Vytvořit místo odpočinku a rozjímání nad smyslem hodnot, které Jan Pavel II. na Velehradě vyzdvihl, které hájil a prosazoval. Myšlenku odvahy k pravdě, apoštolskou službu Cyrila a Metoděje, překlad Písma a založení kamene nárožního naší kultury, jakož i ideu jednoty a svorníku mezi Východem a Západem. Není to vzpomínka na historický odkaz, ale každodenní cesta k lepšímu životu. Je jen na nás, nakolik se necháme dotknout uměleckým dílem a myšlenky zde zmíněné proměníme ve skutky každodenního života.

Odlévání díla mělo komunitní charakter.

Za 31 let od památné návštěvy Jana Pavla II. dorostly k dospělosti nové generace. Tehdejší mladí lidé jsou dnes na vrcholu svých tvůrčích sil. Dary mnoha podporovatelů jsou svědectvím silné občanské společnosti a vděčnosti za možnost seberealizace a života ve svobodě svědomí.

Kéž je toto společné dílo trvalou připomínkou, svědectvím a inspirací pro nás i budoucí.

Základní údaje, chronologie:

Investor: Obec Tupesy
Autor návrhu: akad. sochař Otmar Oliva, Petr Novák
Zhotovitel: akad. sochař Otmar Oliva, Petr Novák
Cena díla: 1 193 060 Kč vč. DPH

Myšlenky na vybudování důstojné připomínky návštěvy Jana Pavla II. v našem kraji klíčily postupně a sílily s tím, jak odcházely generace pamětníků, společnost bohatla a rostlo vědomí vděčnosti za mnohá dobrodiní, která dostáváme. Naše kroky vedly v březnu 2018 k „domácímu“ sochaři a autorovi umělecky těsně spojeném s Janem Pavlem II., k akad. sochaři Otmaru Olivovi. V prosinci 2018 byla hotova studie. Ukázalo se však, že vybudování tak mimořádného díla je nad individuální síly obce. Jakkoli bylo rozhodnutí těžké, byl to zásah „shůry“, protože dal vyniknout síle občanské společnosti. V srpnu 2019 svoji pomoc a neúnavnou podporu nabídli zakladatel společnosti Alucast Ing. Jarmil Cileček, neúnavný propagátor myšlenky památníku a autor textů pan Jaromír Zapletal. Zapojení veřejnosti a jasná deklarace důležitosti připomenout význam a odkaz návštěvy podpořilo i rozhodování zastupitelstva obce, které schválilo realizaci díla dne 26. 9. 2019. V prosinci 2019 se k podpoře díla připojil Mikroregion Buchlov – svazek obcí pro rozvoj cestovního ruchu a přispěl jak částkou 200 000 Kč, tak morální podporou. Dílo samotné, stejně jako návštěva přesahuje hranice Tupes či Velehradu. K významným podporovatelům se

Jaroslav Zapletal, Jarmil Cileček a Jiří Čunek ve slévárně Alucast.

rozhodnutím zastupitelstva v únoru 2020 připojil i Zlínský kraj. Rozhodl o podpoře ve výši 500 000 Kč. Významnou podporu ve výši 100 000 Kč poskytla Nadace Synot. Obec Tupesy vyhlásila dne 21. 3. 2020 veřejnou sbírku s transparentním účtem č. 123-1554310267/0100. Prostřednictvím veřejné sbírky svoji podporu vyjádřily desítky větších, či drobných dárců. Památník se tak stal skutečně dílem občanské společnosti. Základní kámen byl položen ihned po prvním uvolnění celoplošných protiepidemických opatření spojených s pandemií Covid-19 dne 18. 5. 2020. Stalo se tak v den výročí 100 let od narození Karola Wojtyły (Jana Pavla II.). Významným milníkem bylo 11. září 2020, kdy proběhlo lití bronzových částí. Voskový model mistr sochař proměnil ve formu a následně odlil do hotového díla. Při vlastním odlévání pomohla řada přátel a příznivců zejména z farnosti Staré Město. V lednu 2021 byly v kamenické dílně Petra Nováka dokončeny žulové části památníku. Část odlitků byla z modelů připravených Otmarem Olivou odlita také ve slévárně Alucast.

Díky všem dárcům a podporovatelům za vytvoření tohoto díla:

Zlínský kraj

sdružek obcí pro rozvoj cestovního ruchu MIKROREGION BUCHLOV

NADACE SYNOT

MATICE VELEHRADSKÁ

CM ABY VŠICHNI JEDNO BYLI

Matice svatoantonínská

alucast

Vizualizace památníku a část díla před jeho kompletací.

Jednotliví dárci: Marius Jerzy Szczepanski, Oldřich Vávra ml., Dušan Helia, Květa Skládalová, Oldřich Vávra st., Marie Kouřilová, Pavel Sýkora, Tomáš Petráček, Jan Pijáček, Libor Vrána, Pavel Přílučík, Petr Kaňovský, Alena Macková, Kamil Psotka, František Maňásek, Marie Havlíčková, Jan Fical, Jan Tomeček, Otrusinovi Boršice, Marie Vávrová, Jiří Kočíř, Jiřina Bilíková, Mons. Jan Peňáz, Marie Marečková, Drahoslav Kňourek, Jindřich Tománek, Josef Krůpa, Jaroslav Tarcala, Irena Psotná, Roman Jančář, Jindřich Loucký a řada dalších anonymních dárců a přispěvatelů z Tupes, farnosti Velehrad i okolních obcí.

Zvláštní poděkování:

Alucast s.r.o. – Ing. Jarmil Cileček

Jaroslav Zapletal – (in memoriam) autor textů a neúnavný propagátor a podporovatel myšlenky památníku

Petr Hudec – redakce publikace a pomoc s jejím vydáním

Milan Zámečník – fotograf

„Vaše pouť za svobodou však musí pokračovat.“

Byl tu pes? Byl tu papež!

Petr Hudec

Stará legenda spojuje pojmenování obce Tupesy s dotazem zbrojnošů, zda byl v obci spatřen oblíbený pes buchlovského hradního pána. V roce 1990 tu nebyl jen pes, ohař hlídající stádo, ale sám pastýř. Nezdržel se však. Učinil zde jen pár kroků, pojedl chleba a soli a vydal se na další pouť…

Proč je památník návštěvy papeže umístěný v Tupesích, tedy „na cestě“ a ne „v cíli“ – na Velehradě? Důvod není jenom geografický či historický (papež přistál zde). Nelze se spokojit ani s vysvětlením, že Tupešané projevili větší iniciativu než Velehraďané, Kunovjané (Díky za odvahu a vytrvalost představitelů Obce Tupesy, která vše nesla na bedrech a dílo dofinancovává!). Situování tohoto znamení či zastavení „na cestě“ vyjadřuje situaci, ve které se nacházíme. Naše pouť není u konce. Není možné složit ruce do klína, jak nám to bolestivě připomínají události těchto dní. I Velehrad je pouze znamením nebe, nikoliv nebem samotným. Pouť za svobodou a pravdou nekončí!

Pouť za svobodou a pravdou nekončí - Památník návštěvy Jana Pavla II.
Vydala Obec Tupesy v roce 2021
u příležitosti požehnání památníku 30. 5. 2021
v počtu 700 kusů.
Editor: Petr Hudec
Autoři textů: Michal Altrichter SJ, Petr Hudec, Jan Pavel II., Otmar Oliva, Petr Pithart, Jaroslav Šebek, Oldřich Vávra

Autoři a zdroje fotografií: Arcibiskupství olomoucké, Ladislav Chvalkovský (zdroj Slovácké muzeum Uherské Hradiště), František Ingr st. (zdroj clovekavira.cz), Josef Polách, Jiří Rohel & Ottobre 12, Římskokatolická farnost Velehrad, Oldřich Vávra, Milan Zámečník

Jazyková korektura: Dana Klimešová

Grafická příprava: Studio 5, v.o.s.
Tisk: HART PRESS, spol s r.o.

James Blundell MD
Man-midwife to the Queen
21-11-1837

22. 4. 1990
30. 5. 2021